

SCHRIFTELIJKE INBRENG

Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten in verband met de herziening van het beslag- en executierecht (35 225)

Aan Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie Justitie en Veiligheid

Datum 3 september 2019

Wat heeft een eerlijk proces voor zin als de uitspraak van een rechter wordt genegeerd en niet kan worden afgedwongen?

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geoordeeld dat een effectieve tenuitvoerlegging binnen een redelijke termijn een integraal onderdeel is van artikel 6 EVRM.

Het beslag- en executierecht is de gereedschapskist waarmee dit moet gebeuren. De realiteit is dat deze gereedschapskist is verouderd, onnodig kostbaar is en in veel gevallen traag functioneert. Ruim 52% van de vonnissen in Nederland wordt niet gerealiseerd, vermogen wordt buiten zicht gehouden en de armlastige schuldenaar wordt onnodig gekweld.

Deze wetswijziging kán er voor zorgen dat rechtshandhaving rechtvaardiger wordt. Er is dan nog wel wat werk te verzetten.

1. INLEIDING

Gerechtsdeurwaarders vervullen een sleutelrol binnen de gerechtelijke procedure. Zij zien erop toe dat uitspraken van de rechter worden opgevolgd. Daarmee zijn zij essentieel voor het vertrouwen in de rechtsstaat: burgers die na een gerechtelijke procedure een vonnis in handen hebben, moeten ervan kunnen uitgaan dat het recht ook ten uitvoer kan worden gelegd. Want wat heeft een eerlijk proces voor zin als de uitspraak van een rechter wordt genegeerd en niet kan worden afgedwongen?

Alle Nederlandse Gerechtsdeurwaarders zijn openbaar ambtenaar en verplicht lid van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG). Hierdoor zijn zij gebonden aan de strengste eisen van zorgvuldigheid, integriteit en privacy.

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

Toen bekend werd dat het ministerie het beslag- en executierecht zou gaan herzien, was de KBvG verheugd. Deurwaarders zien dagelijks hoe de belangen van zowel schuldeisers als schuldenaren worden geschaad door het sterk verouderde executie- en beslagrecht.

De KBvG heeft op verzoek van het ministerie meegedacht in de ambtelijke voorfasen. De aan de minister overlegde publicaties als *Paritas Passé*, *Herziening van het beslagverbod roerende zaken*, *Naar een nieuwe beslagvrije voet* en *Bestaansminimum en bankbeslag*, getuigen daarvan, evenals de paragrafen 2.4, 2.5 en 2.6 van het KBvG-beleidsplan *Ik zal handhaven*. Ook in de consultatiefase heeft de KBvG op 19 juli 2018 gereageerd op het ambtelijk voorontwerp van het wetsvoorstel.

Dat de roep om een herziening breed gedragen is, blijkt ook uit het feit dat ruim zeventig wetenschappers, rechters, advocaten, deurwaarders en schuldhulpverleners de handen ineen hebben geslagen en hun aanbevelingen hebben gebundeld in het *Compendium Beslag- en executierecht* dat in de consultatiefase is aangeboden aan het ministerie.

Wetsvoorstel gaat niet ver genoeg

De KBvG is teleurgesteld over de beperkte omvang en strekking van het voorliggende wetsvoorstel. Er is nauwelijks iets gedaan met de adviezen van de kopstukken uit de wetenschap en rechtspraak. Waar dit wetsvoorstel had kunnen leiden tot een grondige stelselherziening van het beslag- en executierecht, is daarvan geen sprake. Grote knelpunten blijven bestaan en door een onjuiste toepassing van de schuldenparagraaf wordt het handhaven van rechten en plichten die voortvloeien uit een vonnis voor grote delen onmogelijk.

De KBvG handhaaft onverkort alle aanbevelingen uit die reactie en de hiervoor genoemde publicaties. Daarnaast zijn er nog een aantal punten waaraan wij bijzondere aandacht willen besteden:

2. UITGANGSPUNTEN VAN HET WETSVORSTEL

Beslag is wel pressiemiddel

Het wetsvoorstel hanteert een drietal uitgangspunten. De eerste twee uitgangspunten worden door de KBvG onderschreven:

- Het eerste uitgangspunt is het borgen van het bestaansminimum van schuldenaren bij beslag en executie. Dit is vanzelfsprekend. De KBvG heeft zich al hard gemaakt voor een modernisering van het beslagverbod en het Digitaal Beslagregister en Schuldenwijzer zijn door de KBvG met dit doel gelanceerd.¹

¹ De KBvG wijst de Vaste Kamercommissie er hierbij op dat het bestaansminimum moet worden geborgd door een juiste toepassing van de beslagvrije voet. Het is onaanvaardbaar dat schuldenaren onder het bestaansminimum duiken omdat de door de wetgever ontworpen nieuwe beslagvrije voet op periodieke inkomsten nog altijd niet is ingevoerd vanwege uitvoeringsproblemen. KBvG/SNG hebben al meermaals aangegeven dat zij in staat zijn om dit voor de overheid op te lossen maar deze handreiking wordt niet aangenomen.

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

- Het tweede uitgangspunt is het faciliteren van een effectief en efficiënt beslag- en executierecht. De KBvG is het hier uiteraard mee eens en het is dan ook het centrale thema van haar meerjarenbeleidsplan 'Ik zal handhaven!'.

Het derde uitgangspunt wordt echter ten onrechte opgevoerd. De minister gaat ervan uit dat een beslag niet mag worden gelegd om pressie uit te oefenen. Dit is onjuist, zoals ook door de Hoge Raad is bepaald.²

De daadwerkelijke executie is het ultieme middel, veel vaker wordt er onder de druk van een beslag een minnelijke oplossing bereikt. Zo kan de schuldenaar vermogen hebben dat niet bij de deurwaarder bekend was of is het contact met de deurwaarder net dat duwtje in de rug. Dit is precies het doel van beslag: het leidt immers indirect tot nakoming. Pas wanneer is vastgesteld dat de schuldenaar in het geheel niet kan voldoen, dan is het uitoefenen van pressie en daarmee dus het leggen of vervolgen van een beslag zinloos en onder omstandigheden onrechtmatig.

De KBvG verwijst voor een uitvoerige uiteenzetting naar de bijdrage *Doel en misbruik van beslag* in het Compendium waarin mr. S.J.W. van der Putten en mr. M.R. van Zanten aan de hand van parlementaire geschiedenis en jurisprudentie uitvoerig uiteenzetten wat het doel is van beslag, wanneer er sprake is van misbruik en wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van de gerechtsdeurwaarder in de tenuitvoerlegging.

Gerechtsdeurwaarder heeft informatie nodig

Als een schuldenaar niet kán voldoen, dan moet die door de deurwaarder worden verwezen naar de juiste hulpinstantie. Voor deze schuldenaren is het beslag- en executierecht ook niet bedoeld. Om dit vast te kunnen stellen heeft de gerechtsdeurwaarder informatie nodig over de vermogenspositie. Die informatie is ook nodig om de tenuitvoerlegging effectief in te richten (het tweede uitgangspunt van de minister). Eén van de meest beklemmende factoren van het executierecht is nu juist dat de gerechtsdeurwaarder deze informatie niet krijgt.

De KBvG wijst erop dat het wetsvoorstel nauwelijks bijdraagt aan de informatievoorziening. De gerechtsdeurwaarder moet zijn werk uitvoeren met zijn ogen geblinddoekt en de handen geboid.

Met informatie:

- kan verstopt vermogen worden gevonden waardoor het moeilijker wordt om je aan de beslissing van een rechter te onttrekken,
- worden overbodige procedures en (beslag)kosten voorkomen, en
- kan de deurwaarder iemand kan verwijzen naar de juiste hulpinstanties

Om dit te realiseren moet in de wet zijn omschreven dat:

- De schuldenaar die niet kan voldoen aan de uitspraak van een rechter, verplicht is om aan de deurwaarder op duidelijke en verifieerbare wijze inzicht te geven over zijn financiële positie,³

² HR 11 februari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7106.

- Derden die informatie hebben over het vermogen van een schuldenaar, deze informatie verplicht moeten verstrekken aan de gerechtsdeurwaarder, en
- Er een sanctie staat op overtreding van deze verplichtingen door de schuldenaar of de derde.⁴

De KBvG verwijst voor een verdere onderbouwing naar hoofdstuk 2.3 van het Meerjarenbeleidsplan 'Ik zal handhaven' en naar de bijdrage van mr. M.A.J.G. Janssen en J. Nijenhuis in het Compendium.

3. BESLAGVRIJ BEDRAG BIJ EEN BANKBESLAG

Gerechtsdeurwaarder heeft informatie van de banken nodig

Een treffend voorbeeld waar het gebrek aan informatie zich wrekt is de keuze die is gemaakt bij de regeling aangaande het bankbeslag.

De minister stelt voor om een beslagvrij bedrag in te voeren bij het bankbeslag. Dit is – weliswaar met een andere methodiek – door de KBvG voorgesteld in het eerder genoemde preadvies. Het probleem is dat dit beslagvrij bedrag geldt bij iedere bank waar de schuldenaar bankiert. Getrouwde en samenwonende schuldenaren kunnen probleemloos meer dan € 8000,00 sparen door bijvoorbeeld bij vier banken een rekening aan te houden en daarover het geld te verdelen. Voor elk van die rekeningen geldt immers een beslagvrije voet.

Dit is op te lossen met een centraal bankregister of een centrale bevragsingsmogelijkheid. De minister maakt het mogelijk dat een deurwaarder een individuele bank kan bevragen of de schuldenaar er een rekening aanhoudt. Deze individuele bevraging leidt tot uitvoeringsproblemen en hoge kosten en administratieve lasten: er zijn in Nederland namelijk zo'n zeventig bekende en minder bekende banken.

Vele auteurs uit het Compendium, maar ook de NOvA en Sociaal Werk Nederland, adviseren om de gerechtsdeurwaarder die gerechtigd is tot het leggen van beslag, toegang te geven tot een centraal register dan wel een 'centrale bank' waardoor hij inzicht krijgt bij welke banken de schuldenaar een rekening aanhoudt.

³ Zie ook: HR 20 september 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0338 (Tripels/Mason, Inv. Boeken 3, 5 en 6 NBW Kamerstukken II 1981/82, 16593, nr. 5, p. 11. Zie ook Zie bijvoorbeeld CEPEJ(2009)11 Rev2, 2009, nrs 41, 42 en 43. Groenboek Efficiente tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in de Europese Unie: transparantie van vermogen van schuldenaars, COM(2008)128.

⁴ Op dit moment ontbreekt iedere sanctie voor het niet verstrekken van informatie. Juist de schuldenaar die wel kan voldoen aan een uitspraak maar dat gewoon niet wil, voelt daarom geen enkele prikkel om de deurwaarder te vertellen waar hij zijn vermogen verstopt houdt. Die sanctie kan er bijvoorbeeld uit bestaan dat de schuldenaar tijdelijk geen recht heeft op de beschermingsmaatregelen zoals de beslagvrije voet. Ook kan een boete worden opgelegd vanwege misbruik van recht of het niet naleven van een gerechtelijk bevel. In Duitsland, Engeland, Ierland, Portugal, Denemarken, Griekenland, Spanje, Oostenrijk, Zweden, Estland, Bulgarije, Tsjechie, Slovenie en Letland volgt berstuursrechtelijke of strafrechtelijke aansprakelijkheid wanneer de verweerder de gerechtsdeurwaarder niet of onjuist informeert, waarbij wordt aangesloten bij meined of het niet naleven van een gerechtelijk bevel (contempt of court).

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

De KBvG is er niet van overtuigd dat het met de huidige stand van de techniek niet lukt om een centraal register in te richten: dit mede omdat in het op 1 juli jl. aan de kamer aangeboden wetsvoorstel *Wet verwijzingsportaal bankgegevens* wordt voorzien in een bankregister. Per december 2021 zullen de strafrechtketen, de Belastingdiensten de FIU-Nederland inzage krijgen in bank-, saldo-, en zelfs transactiegegevens van alle Nederlandse bankrekeninghouders. Nu de gerechtsdeurwaarder een bestuursorgaan is en hij de betreffende informatie alleen raadpleegt bij de uitoefening van een staatstaak lijkt aansluiting van deze beroepsgroep logisch, vooral met het oog op de daarmee gemoeide belangen.

In de tussenfase tot aansluiting aan het Verwijzingsportaal zou kunnen worden overwogen om de gerechtsdeurwaarder een gelijke informatiebevoegdheid te geven die het LBIO in 2011 heeft gekregen om navraag te doen bij de Belastingdienst om informatie over bankrekeningnummers van schuldenaren te verkrijgen.⁵

Nog veel beter zou het zijn als de gerechtsdeurwaarder dan ook het saldo in kan zien. Zo weet hij of het zin heeft om beslag te leggen. In veel landen kan de gerechtsdeurwaarder via een centraal banksysteem precies zien bij welke bank de schuldenaar geld op de rekening heeft staan.⁶ Een beslag treft dan altijd doel.

4. MODERNISERING BESLAGVERBOD ROERENDE ZAKEN

Het wetsvoorstel brengt het beslagverbod op roerende zaken die een schuldenaar nodig heeft bij de tijd. De KBvG onderschrijft deze modernisering en heeft ook hierover een preadvies aangeboden.

Onjuist is echter de voorgestelde algemene aanvulling dat geen beslag mag worden gelegd op roerende zaken als niet redelijkerwijs voorzienbaar is dat het bedrag dat kan worden opgebracht bij verhaal op de beslagen goederen aanmerkelijk meer bedraagt dan de kosten van het beslag en de daarop volgende executie. Zoals eerder omschreven miskent de minister dat een beslag meer doelen dient dan het realiseren van een netto-opbrengst na executie.

Groot bezwaar heeft de KBvG tegen de veronderstelling van de minister dat de deurwaarder in zo'n geval geen beslag mag leggen en tuchtrechtelijk aansprakelijk is als hij dat wel doet.

Deze veronderstelling in strijd met decennia parlementaire geschiedenis (waaronder de meest recente herziening van de Gerechtsdeurwaarderswet) en tuchtrechtspraak. Door in een bijzin van de memorie van toelichting op te nemen dat de deurwaarder zijn dienst moet weigeren op straffe van tuchtrechtelijke aansprakelijkheid (terwijl hij op grond van zijn zogeheten ministerieplicht zijn dienst juist niet mag weigeren⁷) komt hij klem te zitten en wordt hij door de kat of de hond gebeten.

⁵ Th. P. ten Brink, M.H. Gardien en S.E. Poutsma, Het Nederlands bankbeslag: hoe kunnen de knelpunten worden opgelost?, in: Compendium, p. 595.

⁶ A.W. Jongbloed, Beslag op een bankrekening: tijd voor verandering?, in Compendium, p. 605.

⁷ Artikel 11 Gerechtsdeurwaarderswet

Bovendien is de deurwaarder geen taxateur. In de consultatie heeft de KBvG geschreven:

Verwacht wordt dat de deurwaarder kunstkenner is en in één oogopslag kan taxeren of een schilderij een kostbaar uniek stuk betreft of een voordelige replica. Dat hij diamanten, zirkonia's en bergkristallen van elkaar kan onderscheiden. Gloednieuwe en kostbare elektronica van verouderde modellen. Antiek van brocante, massief goud van gold-plated sieraden etc.

De KBvG verwijst voor een uitgebreide onderbouwing naar de bijdrage *Taak en positie van de gerechtsdeurwaarder* van mr. S.J.W. van der Putten en mr. M.R. van Zanten in het Compendium.⁸

5. ARTIKELSGEWIJS DEEL

Voor zover nog niet naar voren gebracht in de internetconsultatiefase of in één van de overige in dit schrijven aangehaalde publicaties verdienen in ieder geval de volgende punten nadere aandacht:

Kantonrechter als executierechter

In aanvulling op de voorgestelde rol van de kantonrechter als executierechter: nog onduidelijk is of de kantonrechter ook bevoegd is om verlof te verlenen om conservatoir beslag te leggen.

De kantonrechter beslist of een beslag moet worden opgeheven en of de vordering in de hoofdzaak gegrond is. Het is dan vanzelfsprekend dat hij ook beslist of er conservatoir beslag gelegd mag worden. De praktijk heeft hier ook behoefte aan: het grootste deel van de conservatoire beslagen wordt gelegd in zaken die tot de competentie van de kantonrechter behoren.⁹

Samenwerking rechter en gerechtsdeurwaarder

De gerechtsdeurwaarder zorgt er voor dat de beslissing van de rechter wordt gerealiseerd. Voor bepaalde maatregelen heeft hij een aanvullend akkoord van de rechter nodig. In die gevallen zou de gerechtsdeurwaarder zich rechtstreeks tot de rechter moeten kunnen wenden. Dat is nu niet het geval.

De KBvG adviseert dan ook om in artikel 438a Rv op te nemen dat de gerechtsdeurwaarder zich tot de rechter kan wenden in al die zaken die het beslag- en executierecht aangaan.¹⁰

Zo kan het gaan om het aanstellen van een gerechtelijk bewaarder of het leggen van conservatoir beslag als de gerechtsdeurwaarder ziet dat er zaken worden onttrokken, het

⁸ S.J.W. van der Putten en M.R. van Zanten, Compendium, p. 406.

⁹ M. Meijssen, Ontwikkelingen in het civielrechtelijk conservatoir beslag in Nederland (diss. Utrecht UU), Deventer: Kluwer 2013, p. 143.

¹⁰ S.J.W. van der Putten, Visie op rechtshandhaving, Compendium, p. xlviii.

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

verkrijgen van een last onder dwangsom bij bijvoorbeeld weerspanning of de toestemming om een pand van een derde te betreden als de gerechtsdeurwaarder het vermoeden heeft dat de schuldenaar daar zijn goederen verstopt houdt.

Privacy

Een eenvoudige maatregel die genomen kan worden om de privacy van de schuldenaar te beschermen, ontbreekt in het wetsvoorstel. De wet verplicht de gerechtsdeurwaarder om bij het leggen van beslag de titel aan de derde te betekenen. Hiermee raken werkgevers en banken op de hoogte van het inhoudelijk conflict terwijl daar geen reden toe is. Dit is een ernstige inbreuk op de privacy van betrokkene. Volstaan kan worden met de mededeling van de gerechtsdeurwaarder aan de derde dat er een titel is.

Ontruiming

Ongeveer vijfduizend keer per jaar wordt er een woning of bedrijfspand ontruimd. Een ontruiming vindt plaats als een rechter heeft bepaald dat de eigenaar weer de beschikking moet krijgen over zijn zaak. Meestal gebeurt dit omdat een huurder geen huur betaalt of ernstige overlast veroorzaakt. De gerechtsdeurwaarder verwijdert de achtergebleven zaken en vervangt het slot waarmee de ontruiming is voltooid.

Het is gek genoeg niet wettelijk bepaald wat er met een ontruimde inboedel moet gebeuren. De KBvG vraagt al meer dan tien jaar om dit wettelijk te regelen¹¹ maar in het wetsvoorstel komt het weer niet aan bod. Dit levert grote problemen op: fotoalbums, huisraad en complete bedrijfsinventarissen liggen op straat.¹²

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht werd de ontruimde inboedel door de gemeentediensten opgehaald. Dit wordt inmiddels steeds meer geweigerd. In plaats daarvan legt de gemeente aan de schuldeiser (of zelfs aan de deurwaarder!) een last onder dwangsom op voor het plaatsen van zaken aan de openbare weg. Er ontstaat een zwartepietenspel omdat de gerechtsdeurwaarder op grond van Rechtsvordering geen verdere bevoegdheid heeft dan de inboedel op de openbare weg te zetten. Als de deurwaarder besluit om de zaken op te slaan of te storten, loopt hij grote risico's door het ontbreken van een wettelijk kader.

De wetgever moet het duidelijk maken wat er met een ontruimde inboedel moet gebeuren en wie dat moet doen. Het lijkt vanzelfsprekend dat de gemeenten voor afvoer zorgen. Indien dit om welke reden niet opportuun is, dan lijkt het alleszins redelijk om de executant bij de ontruiming – via de gerechtsdeurwaarder – dezelfde bevoegdheden te geven ten aanzien van de te ontruimen zaken als een bestuursorgaan heeft op grond van artikel 5:29 en 5:30 AWB door dit in een soortgelijke regeling op te nemen in Rv. De kosten van stort of

¹¹ <https://www.kbvg.nl/1952/09-05-11%20kbvg%20pb%20ontruiming%20def.pdf>

¹² <https://www.bd.nl/privacy-gate/accept?redirectUri=%2ftilburg-e-o%2fdeurwaarder-zet-inboedel-in-stromende-regen-op-straat-in-tilburg-kan-dat->

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

opslag zouden in de wet als executiekosten moeten worden aangemerkt die op grond van de ontruimingstitel kunnen worden verhaald.¹³

In de wet zou meteen kunnen worden opgenomen dat de deurwaarder de achtergelaten zaken schenkt aan een instelling met een maatschappelijk doel, zoals het Leger des Heils of de Voedselbank.

6. ALGEMENE AANBEVELING

Maak schoon schip

In de afgelopen decennia heeft de rechtspraak veel ervaring opgedaan met het beslag- en executierecht. Deze wetswijziging is de uitgelezen kans om hier iets mee te doen.

In het compendium staan tientallen voorbeelden van kleine, praktische en technische wijzigingen die het beslag- en executierecht effectiever maken (en daarmee voldoen aan het uitgangspunt van de minister) terwijl knelpunten worden opgelost en overbodige procedures over de uitleg van de wet worden voorkomen.

In het kader van deze inbreng is het niet mogelijk om deze punten te benoemen, maar de KBvG is graag bereid om deze punten overzichtelijk voor u in kaart te brengen zodat deze meegenomen kunnen worden bij deze wetswijziging.

Betrek internationale standaarden

Tenuitvoerleggingsautoriteiten waar ook in de wereld lopen tegen dezelfde problemen aan. Overheden en internationale instanties werken hard aan het oplossen van die problemen.¹⁴ De KBvG beveelt daarom aan om inspiratie op te doen buiten de landsgrenzen.

In het bijzonder verwijst de KBvG naar:

- De richtlijnen van de Europese Commissie voor Efficiëntie in Justitie,¹⁵ en
- Global Code of Enforcement die de standaarden en principes van een goed systeem van beslag- en executierecht definieert op basis van de *rule of law*

7. TOT BESLUIT

Een daadwerkelijke modernisering van het beslag- en executierecht is een unieke kans. We hebben de mogelijkheid om de rechtshandhaving rechtvaardiger te maken. Dus: geen overbodige procedures, geen onnodige kosten, maar wel zorgen dat wat een rechter zegt ook daadwerkelijk gebeurt.

¹³ Mr. J.M. Wisseborn, *Ontruiming*, in: Compendium Beslag- en executierecht, p. 649

¹⁴ Zie de bijdragen van J. Uitdehaag en prof. Mr. H.C.F.J.A. de Waele in het Compendium.

¹⁵ Guidelines for a better implementation of the existing council of Europe's recommendation on enforcement (CEPEJ(2009)11Rev 2).

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

Dit wetsvoorstel verdient dan ook een uitgebreidere behandeling dan alleen een schriftelijke inbreng. De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders biedt graag iedere vorm van hulp aan om dit een succes te maken.

mr. S.J.W. van der Putten
Vicevoorzitter

Bijlagen:

- Compendium Beslag- en executierecht
- Artikel 'Consultatie Herziening Beslag- en executierecht', BER
- Artikel 'Doel en misbruik van beslag'
- Global Code of Enforcement
- Interview 'Scherpere tanden voor beslag- en executierecht', Advocatenblad
- Interview 'Ingrijpende voorstellen voor moderner beslag- en executierecht', Mr
- Interview 'Het beslag- en executierecht verliest zijn tanden', Staatscourant
- KBvG – reactie consultatie
- KBvG – Meerjarenbeleidsplan 'Ik zal handhaven!'
- KBvG – Preadvies Bestaansminimum en bankbeslag
- KBvG – Preadvies Herziening van het beslagverbod roerende zaken
- KBvG – Preadvies Naar een nieuwe beslagvrije voet